National Library of Israel

מבעד למסוה

(שעורים בחסתפלות)

ויש אומרים כי ויצמן בא עם קיש־קיש־בי שלנו לחנך את המכללה העברית למדעי הרוח בעירנו, ובכר הוכן מנין שלם של פרופיסורים:

דוד ילין: גיאוגרפיה באפן מבעי.
בן־יהודה: ערבית.
פרוס: שין: עברית.
ד"ר קלוזנר: תולדות „ישו".
ד"ר מזיא: יסוד שכונות ערבי־גנים.
ד"ר רוזנשטיין: תכונה על האיבר פרכבודריים של „הנין החכמה".
חנין מאלה הרצים לחיות פרופיסורים:
א. מ. ליפשיץ: פוליטיקה „מזרחית".
ד"ר פראנק: פוליטיקה בהכרית על משברת המורים.
מיכלין: על תורת איינשטיין.
ש. רפאל: על קקב"ג ותקקלב"ג.
ונשארו לע"ע בלי „קתידראות" עוד שני פרופיסורים „קטנים" הנמצאים בהו"ל: הפרופיסור א. ש. יחודה ופרופ. נחום סלושץ. מפני שאין זכין אדם ש ל א בפניו, ביחוד...

* * *

ובקושטא „שמה"! — ממש „ויתרוצצו הבנים בקרבה". כמו שכתוב בפרשת השמע. ויגוד לשולטן את הברי קמאל הגדול: הנה קמאל אחיך מתנחם לך להרגך, ועתה, מיי דיר טולטאן, שמע בקולי וקום ברח־לך מ ל ט ו ת ה. כמו שאומר בן־אב"י. — ויישבת שם ימים אחדים עד יעבר זעם, ושלחתי ולקחתיך משם...

והשולטן ה„אנגלי", כמו שקוראים לו העתונים הצרפתים, לא שהה הרבה, ועשה „ויברח" ישר למלטה. בימי עבר דזל־חמיד היו אומרים: „מלטה יוק!", ובימי לחיד־אל־דין אומרים: „מלטה זאר!"...

ובמקומו הושיב קמאל את אבדולמג'יד... סליחה, כך כתוב בעתון תקון — באלה ולא בעין — כמו שכתב פעם רב אחד, לא מירושלים — שלא עשל אב"ד; מלומר: אב־בית־דין. אנכ מצאתי בעתון הזה כי ב"כ של אנגרה בלוזאן הוא „ארמנד" ולא הלילה ע ז מ ת פחה, כי הושיבים הם, כנראה, שיש בזה איזה דמיון ל„עזמות".

* * *

ואם תרצו שאמר לכם את האמת הכיבר, אינו מצטער כלל על „תמיסתי" של לויד־גורג, שיוך לומר: אינו מצטער בודאי שלא אצא תחילה. בתופים ובמחולות כדי־ר למשפטים שלנו בעתון „על המשפר" ולא ארוץ לרקד — ע„התנחם" של לויד־גורג ובירצ'ר. בו מי יודע אם יהיה לנו בונאר־ל א. אבל בונאר־ל ן. אבל לשבת ולבכות ג"כ אינו מחייב. מחמת שאצלנו למשל, בשמתפטר ראש־הועד של המשבה א. של העיר חריפה נעשה למחר ראש־הועד של בית הספר אן לכה"פ של בית־עם א. של עד־השחלטה. כי עכשו ישראל צריכין פרנסה, ביחוד בכוד. אבל לליוד־גורג אינו דואג כלל, כי פרנסה מצויה ב"ה. ועכשו יקן לו א. ארכונו ויכתב שם את „זכרונותיו" ויקבל „איפיתיקה" עבה יותר לו, כמו שאומרים אחינו הבוכרים, גם מעון לגם כמוד...

הנה הופיע בזמן האחרון ספר הזכרונות של ה ר צ ל בגרמנית, ואין הדבר דבר! עשים אצלנו ריקלמה לכתבי „לי־האן" שכתב בהתנדבה, לדברי הסתה של העתון הסמרטיוטי, ומתרגמים בחוצפה „שטיפר" את „ב ה„נכר־פה" של איזה סופר „אירופי", פטר אלטנברג מהוקרת הנמנתי.

הופיע א צ"ל ם אוצר יקר כספר הזכרונות של הרצל. הוי קוראים הג לכל האומה ולספרות. הוי מרבים לדבר ולספר בעתונות על ערכו החברותי, המדיני והאמנותי של הבור זה. שיוך לומר „מרבים לדבר" — הוי ממש מצהצלים בכל העמנים, וא הוא נשאר עתון מן הבודדים ההשובים שבהם עד הפעוטות, שלא הוה כותב עליו. הוי מתרגמים מטה לשפות לשון. מפיצים תרפים אלפים אכסמפלרים בעולם. בכרוכות של זהב. אצלנו פתח שין — שא. הון מאיזה מאמר שלו יציאת־ידי־חובה ב„חפולל־הצעיר".

אפילו ר' זילהלם — זה הדוימש חכם — מצא לו קונים באמריקה ששלמו לו למערב מליון דולר זהב. טבין. אתקלין. בעד זכרונותיו. הנחמדים שכתב אותם בנראה, בהמשת של זהב. ובוכות זה אסף לו נדוניא לאשתו השניה והחדשה. וקנה לה מתנות־יפות להתונה. שהיתה בחדש זה. ובעל העברה. הזקן מבלה עכשו בעיסוים את ירח־הדבש שלו. אומרים כי אחדים „מאחב"י" שנשארו לו נתיבים נאמנים ולא מתאוחרו לכבודו. שלחו אל „הקייזר" מברקי ברכה למולד טוב.

* * *

בב"ז אין לנו להתלונן כלל על מבכנת הספרותי. כי בתוכן האחרון נת־עשרנו פתאום בעתונים יומיים, שבועו־ניים, דו־שבועוניים ואל־ירחונים — „אחיזה של עשירות".

„ארץ־ישראל" נבנסה לתוך „הארץ", נשמע קול „הדור" ממזרח ובן־ישי עומד „על המשמר" אינו שוקט על „שמריו". אחרון אחרון הביב — העתון ההומורי הרצינו בשם: „אספקלריה", ובעלי ההומור ההומורי קוראים לו בשם „אס־פקליה" ואומרים — מת שלוצנו. הדור יכולים לומר: — כי הוא סגולה כדוסה ל ה ז ג ה. ויתר טוב מאנטיפוריו.

* * *

תחיות המתים ממש!

אחד מתלמידי במאה־שערים כתב לי בי אחדים מאחרתו הכסים שלנו מבבי בעלי ואספי חתימות על כתב־בקשה לה. מ. להעניש קשה את פל מחללי שבת בפרהסיא. אגב ספר לי מעשה ב„הדי עגלון אחד שחלה להתגלה בע"ש במס־פרה של התימני על יד ה„קלויז" הרומיני במאה־שערים, ונשאר לא־עליכם בהצי זקני מאיות השוטרים של הקב"ה שהתי־נפלו עליו ועל הספר אחר תקיעת שופר. ותלמידי לה מוסיף כמה עובדות. יפות ו„סקנדלים" שעשו ה„שוטרים". האלה במעמד שבנינו הקוראים להם בשם „פוליסית־אל־סאפת".

והנה בתחילת השבתי, כי הבשורה כדבר ת ח י ת ה מ ת י ם של הגיר חפוש הטאים אינה אלא בדותא וקצת גרמא. אך אחרי שראיתי כי צריך אני לבקש מחילה מתלמידי שחשדתי בכשר שבמותו, כי בו ביום הגיע אלי „קול ישראל" וראיתי הצעה מחרב לה. מ. להעמיד שוטרים ברחובות בשבת ולהע־ניש קשה את העבריינים.

ובכן, איפוא, ועד חפוש הטאים, המכונה בלשון נקיה „ועד הרפנים האורתודוכסים" — שנית חי וקים! זו הבראה המכוערה — בל אחטא בלשונו! קטנה לתהלה נוכה במחרה בימינו לכל המעשים הנאים שעשה ועד חפוש הטאים בשעה.

בקרוב נזכה אי"ה לשוטרים גויים המוזיגים, הממנים מטעם הרשות על „אשר יצר" ועל „גטילת ידים", ויסבו בכל שבתות וערבי־שבתות ברחובות היהודים ויוציאו מפי צעירינו את חפי־גרות בשבת.

ויפה אמר לי יהודי חרד ות"ח: כשם שאיני סובל יהודי מעשן בפרהסיא בשבת, כן איני סובל ש ו ט ר שיאסר באקדחו את העשן בשבת — רחמנא לבא בעי...

ומיום שהחלו הגזרות, נתמלאו רחמנא־ליצלן הרחובות והבתים בעירנו עשן בשבת, וחקרתי, השבונה הכבירה מצאו כי נתגלה בעירנו „הר־געש" חדש כמו בסוריה והוא מעלה עשן...

שמחי איפוא ועלזי הכת ירושלם, כי הנה מושיעך, הדרשן השוטה הרבע"י גלגולי של הדרשן הזקן, קם לתחיה!

* * *

ובשבוע זה זכיתי לראות את החזיון האנגלי „חלום בליל קיץ" של שקספיר וביחוד את הקהל הגדול שבא לראות במחזה...

וצריך אני להודות כי המערכה הכי מענינת והכי מצחיקה שבחזיון הזה הוא לא על הבמה, אלא בבמה אחת־אחרון, בשעת הכניסה, אורגי־קומדיה אמתית שבה השתתף הקהל בעצמו, וביחוד מבין אחב"י...

שערו בנפשכם: יהודים ויהודיות, סוחרים ובעלי־מלאכה, גם קלוצים ו„חב־צות", ואפילו בעלי־פאות וכפתנים, מוחים ופקידים לא־פאו כמעט מפני... הלא ידעתם מפני מה? — יהודונים שלא ראו את שקספיר לא ב„חלום קיץ" ולא ב„חלום חלף" ושאינם יודעים בענין זה מאי דקאמרת־רבנית, וכלם כלם נד־חפים ונדחקים למאות — סכנת נפשות ממש! — אל הבמה! בבגדיהם הרגילים עכה אחד שנכנס לחדש התשיעי וכרסו בין שניו, כי הלא זה הדבם שלא אחב"י תמיד להדחק ביחוד אל הגגים... ועמה, ישראל נתבעים לעגל ונותנים בשתו ידים, ולא אות אלא שהם תובעים כפה ממש — ברמיסים.

לסוף התנפל אחב"י על חלון־הקופה ובקשו בחמים: „פליז"! לתת להם כר־טיסים לכה"פ בחצי־פנים, ובני „עשרת־השבטים" שלא יכלו לראות בצערם של ישראל, נכמרו רחמיהם עליהם והסכימו סו"ס לתת להם את הכרטיסים. תאחרו־נים — לעמידה! ורפים מהם, מן הנמו־שות נאלצו — המסכנים! — לשוב הביתה בפחי נפש ולהחזיר לבעלם את השילונים העלובים.

א"א בקי כ"כ בעניני חזיונות וביחוד באנגלית, ואולם לאחר שראיתי את המשחקים והמשחקות על הבמה — רוב המשחקים ישראל ניגנה — ראה „משה־קים" שלנו בתוך האולם ועל יד הכניסה וחקופה, הבינותי, ראשית, כל־כי שקס־פיר ידע לכתב, ובה ושנית — וזהו העיקר — כי לשקספיר יש יותר מזל אצל יש־ראל אפילו משלום־עליכם. התיאטרון העברי יוכיח!

ובשעת ההצגה ישב על ידי צעיר אחד ונמנם בקול רם. גנש־אליו ליץ אחד, דחף ביחו ואמר לו: חיי, קום! הן טוב לך ללכת לישון במלון בתוך מטה ולא על הכסא הזה ויעלה לך יותר בזול.

נתעורר השני ואמר „שבה זה אינה עולה לי בכסף".

— כיצד? אמר לו חלין — האם גם א צ ל ם מתגנבים לתוך האולם, כמו אצלנו בחזיון העברי?

— חלילה! ענה השני, אני קבלתי כרטיס ה נ ם, כי אני מבקר חזיונות של עתון עברי מקומי...

* * *

ויישב הנני ברכבת הנוסעת לחיפה ומסתכל לי דרך החלון אל ארצנו היפה. ראיתי אני לפני כמאה־ניסא את פתח־תקוה, אם המושבות, ומאידך גיסא את וילהלמה הגרמנית. יהודי אחד, מפ"ת, ישב לפני ולאחר ששאל לשמי ולפר־נסתי, כנהוג, הודע לו אני „עזמות", פתח ואמר:

אומרים על ה„שיטשען" שהם מסו־גלים, לתתישבות (קולוניזציון בלע"ז) ואני מטבעי, מקטני־אמנה הנני ו„אפיקו־רוס" גדול בענין זה. הנה למשל לא רחוק מפ"ת שנם שני כפרים גרמנים, ופעם מרחתי והלכתי אליהם לראות כמה הם מצטיינים — אורחינו האמריקנים שהם רואים הכל מרחוק מסתפקים רק במש־קפות. ראיתי שעוד שנים רבות רבות תעבודה ומים רבים עוד יזלו בירקון עד שהגרמנים יגיעו אלינו בסולם ההת־פתחות והקדמה, לאותה המדרגה אשר אנחנו עומדים עליה. אמנם ראיתי שם לפני בנינים גנת פרחים וירקות, כמנהג הגויים ממש — ואם לא תגידו בגת אמסר לך כי ראיתי מבנות הגרמנים מוכרות פרחים בתל־אביב — ראיתי שם גם הרבה פרות, מפרות הכשן ממש. סוסים ופרדים ושאר מיני בהמות ר"ל כמו בתיבתנה. ראיתי פנים צהלות ושמ־חות, פני גויים ממש, צעירים וזקנים חול־כים קוממיות בבחינת „זוקף כפופים". מעשה עשו, גם צעירות עשוקות, לא חלילה כנומסיה אלא פשוט „מלאכתי־ה. הולכות יחף — „שקצות" ידי! — ובשמלות פשוטות אלא במלבושי „מו־רדמס" או ר' כהן ועוד, כנהוג אצלנו, ראיתי... — ה„יהודי שלי מדבר ומדבר יאף צהוקל לא נראה על שפתיו — אבל כל אלה, הוא אומר, הם רק אנב־ארחה ולא בשביל כך טרחו רגלי ללכת אליהם. חפשתי וחקרתי ודרשתי לדעת, למשל, כמה רבנים, סליחה — כמה מומ־רים להבדיל יש אצלם? כמה שוחטים, מנקרים ועומדי „על גבם", כמה חזנים, שמשים וגבאים ישנם במושבתם? כמה יעדים, ועדים שונים עם ישובי־ראש־גנים, מובילים, משכיחים, וכמה מפלגים וקלובים יש אצלם? כמה „מדרים" בבתי־ספר נמצאים אצל הגרמנים, האלה? היכן ה„סינמה" שלהם?...

גם השתוממתי לשמע שאין להם (מכל הטוב הזה) אלא כלום. ספר־חכל בית־ספר אחד, מורה אחד, קיור אחד בעל־יעד אחד — ותו לא!

ר' אמר שואל אני אמר לו: אמת הוא טוען כנגדי. בשלבו את שתי ידיו על חזהו בלי בלי־קדש ובלי חמיות ואפילו בלי „סינמה"? הנה תקוה לגרמנים האומללים האלה? אדרבה, אמרנו אתה בעצמך, הרכלו „מפשטים" להתחרות בעם חכם ונבון כמונו?...

בינתים נשמע קול הצפירה, ואחרי כי שלו מוסיף תמיד את הרמיל בידו אחד־אחד ירד בידו השניים, לחץ נעלם בכח, כגולל־ממש, קפץ אל הרחבה וקרא מרחוק: „שלום! שלום! רבי עזמות נעלם...

ומחמת נסיעתי, מוכרח אני לקצר הפעם ואי"ה בשבוע הבא אכתב לכם, מן הדרך, תלמידי החביבים, מכתבי־ידיות ואאריך לכם בשעורי מכל אשר ראו עיני בערים ובמושבות ישראל בארצנו, הכל באשר הלל, „לעיר לתחתראות"!

עז מות